

АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЈЕТНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI REPUBLIKE SRPSKE
ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

Улица бана Лазаревића број 1, 78 000 Бања Лука
Телефон: +38751/333-700; Факс: +38751/333-701; Е-пошта: info@anurs.org;
www.anurs.org

ОДЈЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

Одбор за економске науке

Суочени са дуготрајним трендом смањења природног прираштаја и релативно великим економским миграцијама становништва, који значајно утичу на демографску, економску и социјалну структуру нашег друштва, Одјељење друштвених наука Академије наука и умјетности Републике Српске, путем Одбора за економске науке, 11. децембра 2025. године организовало је округли сто *Економски развој, депопулација и миграције становништва*.

Циљеви округлог стола били су:

1. Подстицање дијалога и размјене идеја о конкретним мјерама које могу допринијети успоравању и заустављању ових процеса.
2. Идентификовање практичних, одрживих и примјењивих стратегија, политика и мјера које се могу примијенити на локалном, регионалном и националном нивоу, како би се економским развојем Републике Српске зауставиле вањске миграције, стимулисао наталитет и смањила депопулација.
3. Објашњење парадоксалног развоја демографских трендова у односу на опште демографске тенденције у свијету, односно да, у досад примјењиваним стратегијама, политикама и мјерама развојне, економске и социјалне политике, идентификујемо узроке који код нас доводе до пада наталитета и покретања унутрашњих и вањских миграција.
4. Покушај давања одговора на утицај неуједначеног економског развоја општина и градова и локалних и регионалних политика развоја на унутрашње и вањске миграције становништва.
5. Утврђивање везе између актуелног демографског стања и квалитета живота у градовима, општинама и регијама, укључујући различите социјалне и друштвене факторе (доступност образовања, здравствене заштите, инфраструктуре итд.).

Учесници округлог стола (економисти, демографи, социолози) усагласили су се да, кроз заједнички формулисане закључке, дају иницијативу за **успостављање интегрисаног система мјера за унапређење демографског стања у Републици Српској**. Искуство показује да и поред предузимања низа мјера и усвајања стратешких политика, број становника континуирано се смањује. Депопулација пријети да угрози

очување аутентичности Републике Српске у складу са њеним утемељењем у Дејтонском споразуму. Забрињавајућа је и парадоксална ситуација да економске миграције пустоше наше тржиште рада, а да Република Српска истовремено увози радну снагу. То указује на неуспјех институција и пословне заједнице да успоставе пословно окружење у којем ће продуктивност и цијена рада бити виши, као и квалитет живота у свим својим димензијама. Република Српска је протеклих деценија спровела низ реформи и дала значајне подстицаје у циљу јачања приватног капитала, користећи притом радну снагу као јефтин фактор производње. Дошло је вријеме да се морају спроводити политике које ће подстицати стечену моћ капитала да заједно са државним подстицајима популационој политици доприносе демографском опоравку Републике Српске. Демографска обнова Републике Српске не може бити резултат појединачних мјера, већ **дугорочне, досљедне и интегрисане политике**, у којој су пронаталитетне, демографске и економске политике међусобно усклађене. **Становништво представља највреднији развојни ресурс**, а демографска политика мора постати један од централних стубова укупне стратегије развоја Републике Српске. Због тога, учесници округлог стола *Економски развој, депопулација и миграције становништва* дају иницијални

ПРЕДЛОГ ИНТЕГРИСАНОГ СИСТЕМА МЈЕРА

за унапређење демографског стања у Републици Српској

Полазне напомене

Република Српска суочава се са дуготрајним процесима природне и механичке депопулације, уз изражено старење становништва и регионалну демографску поларизацију. Досадашња искуства показују да **изоловане и искључиво новчане мјере имају ограничене ефекте**, те је неопходан **системски и интегрисан приступ**, који комбинује (I) пронаталитетне, (II) демографске и (III) економске политике.

Средњорочни циљ овог предлога је **повећање броја живорођене дјеце за 5–10% у периоду од десет година**, уз претпоставку да се стопе смртности и емиграције не погоршавају.

I ПРОНАТАЛИТЕТНЕ ПОЛИТИКЕ

(директно усмјерене на повећање рађања)

1. Финансијска подршка рађању и родитељству

- 1.1. Повећати дјечји додатак и редовно га усклађивати са трошковима живота.
- 1.2. Успоставити **прогресивни систем дјечјег додатка**, који зависи од броја дјеце и дохотка домаћинства, уз право до 18, односно 26 година за дјецу која се школују.
- 1.3. Проширити обухват дјеце кроз повећање приходовних прагова и редовно усклађивање са трошковима живота.
- 1.4. Увести дјечји додатак за пето и свако наредно дијете.
- 1.5. Увести и усклађивати **матерински додатак** за незапослене мајке.
- 1.6. Обезбиједити **једнократне пронаталитетне накнаде** за треће, четврто и свако наредно дијете, са уједначеним износима.

2. Породиљско и родитељско одсуство

- 2.1. Изједначити накнаду за породилско одсуство са стварном платом мајке, а минимално са просјечном платом у Републици Српској.

- 2.2. Незапосленим породиљама обезбиједити накнаду у висини просјечне плате.
- 2.3. Увести **флексибилна и добро плаћена родитељска одсуства са посла за оба родитеља**, уз подстицање учешћа очева.

3. Усклађивање рада и родитељства

- 3.1. Омогућити рад са скраћеним радним временом за родитеље мале дјеце, уз буџетску компензацију.
- 3.2. Развити флексибилне радне аранжмане (клизно радно вријеме, рад на даљину).
- 3.3. Омогућити „замрзавање” радног статуса ради подизања дјеце, уз сигуран повратак на радно мјесто.

4. Брига о дјечи и јавне услуге

- 4.1. Обезбиједити финансијски приступачне и квалитетне вртиће, уз могућност потпуне субвенције.
- 4.2. Увести бесплатне или субвенционисане школске оброке.
- 4.3. Ускладити школске и радне распореде са потребама породица.

II ДЕМОГРАФСKE ПОЛИТИКЕ

(структурне мјере за стабилизацију становништва и смањење одлива)

1. Просторно диференциране политике

- 1.1. Просторно диференцирати мјере популационе политике према демографској угрожености општина.
- 1.2. Успоставити одговорност локалних власти за спровођење мјера популационе политике у насељеним мјестима у којима се смањује број становника.
- 1.3. Обавезати све јединице локалне самоуправе да усвоје **локалне програме демографске обнове**.

2. Политике задржавања и повратка становништва

- 2.1. Подржати рјешавање стамбеног питања младих особа и младих породица, посебно у руралним и периферним подручјима.
- 2.2. Развити програме повратка младих након школовања и стицања радног искуства.
- 2.3. Успоставити регистре дијаспоре и посебне програме повратка.

3. Јавне услуге и квалитет живота

- 3.1. Обезбиједити доступност основних јавних услуга (образовање, здравство, социјална заштита) у мањим општинама и насељеним мјестима која губе становништво.
- 3.2. Развијати и модернизовати инфраструктуру у мјестима која губе становништво и која су у програму подстицаја за повратак становништва.
- 3.3. Очувати мрежу основних школа и пошта, као кључних елемената демографске стабилности.
- 3.4. Развијати културне, спортске и друштвене садржаје у локалним заједницама.

4. Демографска инфраструктура

- 4.1. Успоставити регистре становништва и редовно пратити миграциона кретања.
- 4.2. Развити базе геопросторних и демографских података, као основу за циљане политике.

III ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ СА ДЕМОГРАФСКИМ ЕФЕКТИМА

(индиректни, али кључни утицаји на демографију)

1. Инвестиције и регионални развој

- 1.1. Спровоодити економску децентрализацију инвестиција ка мање развијеним општинама.
- 1.2. Подстицати домаће и стране инвестиције, уз регионално диференциране подстицаје, укључујући могућност ослобађања од плаћања пореза на добит до десет година за инвестиције и запошљавање становништва у пасивним крајевима који губе становништво.
- 1.3. Развијати локалну прераду и повећавати степен финализације производа природних ресурса у функцији запошљавања.
- 1.4. Подстицати развој и економску одрживост домаћинстава младих брачних парова као робних произвођача у сеоским подручјима.

2. Тржиште рада

- 2.1. Смањивати незапосленост кроз активне мјере запошљавања, посебно младих и жена.
- 2.2. Увести пореске олакшице за запошљавање младих.
- 2.3. Развијати програме преквалификације у складу са потребама привреде и технолошким промјенама.

3. Животни стандард и социјална сигурност

- 3.1. Подизати плате кроз раст продуктивности и конкурентности.
- 3.2. Увести социјалну карту ради праведније расподеле социјалне подршке.
- 3.3. Јачати мобилне здравствене и социјалне услуге у руралним подручјима, посебно оним која губе становништво.

4. Пореска политика

- 4.1. Увести јасно диференцирано опорезивање у корист породица са дјецом.
- 4.2. Значајно растеретити породице са више дјеце од пореских обавеза.
- 4.3. Усмјерити пореске подстицаје ка улагањима дијаспоре, како би се повећао интерес за повратак.
- 4.4. Приходе од опорезивања богатства и прогресивног опорезивања доходака усмјерити у финансирање демографске обнове Републике Српске.

НАПОМЕНА: Све мјере требају имати јасно постављене очекиване ефекте, одређене носиоце, изворе и обим финансирања, рокове спровођења, начин мјерења резултата, условљеност и повезаност са другим мјерама, координацију и синхронизацију са другим мјерама, начин извјештавања надлежних институција и јавности, те лица одговорна за спровођење.

У Бањој Луци, децембра 2025. године

Предсједник Одбора за економске науке

Академик проф. др Рајко Томаш